

Fundació Rafael Masó

>> *Joan Masó davant del Taga, el 18 d'agost del 1932. No se sap amb certesa qui va fer la foto, probablement la seva dona, Josefina Aragó.*

Amb la càmera a la motxilla

Retrats d'un país inèdit a principis del segle xx

A principis del segle xx els excursionistes il·lustrats que s'aventuraven pel territori varen trobar en la càmera fotogràfica un company de viatge fidel. Documentar i prendre nota del patrimoni va ser un estímul més que ha perdurat fins als nostres dies.

ROSA MARIA GIL I TORT > Text

L'aliança entre fotografia i excursionisme té el seu origen en l'excursionisme científic de finals del segle XIX. Aquelles primeres excursions aviat aplegaren estudiants d'arquitectura, de la mà de Lluís Domènech i Montaner, i socis del Centre Excursionista de Catalunya, entre els quals trobem molts professionals liberals, atrets pels paisatges i el patrimoni català, aleshores tan desconegut. Són d'aquest moment les mítiques missions al Pirineu català, a la recerca del romànic, com la d'agost del 1907, encapçalada per Josep Puig i Cadafalch, i que va conduir al coneixement de les pintures de la Vall de Boí i molts altres exemples a la Vall d'Aran. En aquella expedició els acompanyava el fotògraf Adolf Mas, i el viatge va representar una veritable gesta en un moment en què els camins eren molt precaris i la tecnologia fotogràfica, complicada i feixuga.

Arquitectura i paisatge

La missió va quedar com un referent de les possibilitats de la fotografia i, sens dubte, va ser la llavor de la simbiosi futura. Els anys següents els camins i les comunicacions van millorar i, sobretot, les càmeres van esdevenir més lleugeres, i tot plegat va facilitar tant el trasllat com el procediment de captació i revelatge de les imatges. Paral·lelament a la

difusió d'aquestes experiències, es va donar un procés d'obertura d'angle respecte als temes i objectius a recollir. Tal com ha estudiat Ramon Graus, es va passar del culte als monuments al descobriment de l'arquitectura vernacla i, per extensió, del paisatge humà, els costums i la cultural popular. Si primerament els escenaris eren, a més del romànic pirinenc, Poblet, Santes Creus, Ripoll i Sant Pere de Rodes, la popularització de les excursions amb càmera i la irrupció de noves generacions va fixar l'atenció en aquells altres temes, com l'arquitectura popular i, concretament, la masia. Aquests nous interessos hem de relacionar-los amb la formació del noucentisme.

El 1904 el Centre Excursionista de Catalunya (CEC) va crear les seccions d'Arquitectura, de Fotografia i de Folklore, en una associació de conceptes reveladora i premonitòria alhora. L'encarregat de la Secció d'Arquitectura fou Jeroni Martorell, el qual també va produir un fons fotogràfic important en les seves sortides, una bona part del qual es guarda a l'Arxiu Històric del COAC (Col·legi d'Arquitectes de Catalunya) a Girona. L'any 1908, en el marc d'aquestes activitats del CEC, sorgí la idea de realitzar l'inventari gràfic de Catalunya. Jeroni Martorell, promotor de la idea, animava els socis a aportar imatges de les

Es va passar del culte als monuments al descobriment de l'arquitectura vernacla i, per extensió, del paisatge humà, els costums i la cultural popular

AHCOAC: Fons Rafael Masó

>> *Ascensió a Núria, c. 1920.*
Foto de Rafael Masó.

AHCOAC: Fons Rafael Masó

>> *Esperança Bru, esposa de Rafael Masó, i altres amics dalt del santuari de Rocacorba, c. 1920. Foto de Rafael Masó.*

seves sortides. La iniciativa no va prosperar, però va ser el precedent directe del Servei de Conservació i Catalogació de Monuments iniciat per l'Institut d'Estudis Catalans el 1914.

Masó i el GEiEG

Tot aquest moviment va tenir ressò a comarques, on els estudiants arribaven amb el bagatge de les experiències, la fascinació per les possibilitats de la fotografia i la voluntat de

conèixer el territori més proper. És així com a Girona trobem els testimonis de Carles Batlle Ensesa, Ernest Gussinyé Ribas, Rafael i Joan Masó i Estanislau Aragó, entre d'altres. Podem citar aquests, perquè les seves fotografies han arribat als arxius públics, fet que n'ha permès l'estudi i la difusió.

Darrere d'aquests fotògrafs afeccionats hi veiem el Grup Excursionista i Esportiu Gironí (GEiEG), fundat el 1919 i dins el qual el

1930 Joan Masó i Josep Xaudiera crearen una secció de fotografia. El GEiEG va ser un niu d'estudiosos que veien en l'excursionisme la tasca cívica de recuperació que el país somiava. Aquesta expressió es magnificà en el cas de la família Masó, en què tres dels seus membres foren bregats excursionistes i bons fotògrafs. El primer que disposà de càmera fou Rafael Masó, que havia viscut l'experiència barcelonina i es va proveir d'una estereoscòpica, com a mínim des del 1912, quan el seu casament i el posterior viatge per Europa queda ben documentat amb la nova càmera. Joan Masó va adquirir l'aparell el 1922 i fotografià amb passió les seves excursions durant el bon temps i emprà les imatges per il·lustrar les xerrades excursionistes al GEiEG. Pel que fa a Estanislau Aragó, cunyat dels germans Masó, conservem uns centenars de fotografies d'excursions datades dels primers anys de la dècada de 1930 i el testimoni de les sessions de projecció que es realitzaven els dies de festa en el clos familiar.

Rosa Maria Gil i Tort és doctora en història contemporània.

L'any 1908 del CEC va sorgir la idea de realitzar l'inventari gràfic de Catalunya